

SVERIGES FISKEVATTENÄGAREFÖRBUND

REMISSYTTRANDE

2012-04-02

Ert datum 2012-02-28

Ert dnr 1-12

Havs- och vattenmyndigheten
Box 11930
404 39 Göteborg

”Åtgärder för levande hav”

Sveriges Fiskevattenägareförbund tackar för inbjudan från Havs- och vattenmyndigheten om att samverka kring långsiktiga politiska prioriteringar för en sammanhållen vattenpolitik. Vi har i vårt svar strukturerat våra synpunkter utifrån de uppräknade miljökvalitetsmålen. Vi saknar dock försurningsmålet.

Sammanfattning

Det är logiskt att använda miljökvalitetsmålen som utgångspunkt för en sammanhållen vattenpolitik. God miljökvalitet är en förutsättning för civilisationen. Men det är inte samma sak som att prioritera reservatsbildning och begränsa all mänsklig verksamhet. Att bruka naturen genom långsiktig förvaltning är också bästa sättet att skydda naturen.

Det finns flera exempel på kontraproduktiva och missriktade bevarandeinsatser som genomförts ”i god tro” på grund av brist på bättre vetande. Exempel på detta är rödlistningen av flodkräftan, som ökar hotet mot arten, samt skyddet av säl och skarv som hotar att leda till katastrof för många fiskbestånd längs kusten.

Även avsaknaden av lokal fiskeförvaltning längs kusten och i de stora sjöarna är ett hot mot uthålligt skydd och långsiktig förvaltning av fiskbestånd och miljö. De samförvaltningsinitiativ, som skulle vara ett försök att förbättra förvaltningen i nämnda områden, har i de flesta fall misslyckats av förutsägbara skäl. Bristen på ekologisk överblick, och fokusering på en isolerad fråga i taget, har hittills dominerat försöken till förvaltning.

Sveriges fiskevattenägareförbund kommer här i huvudsak att beröra de frågor som har störst bäring på fiskeförvaltningen, men som därmed berör hela vattenförvaltningen. Vi saknar försurningsmålet i Havs- och vattenmyndighetens underlag.

Hav i balans samt levande kust och skärgård

Här är den nuvarande förvaltningen på väg mot ett stort misslyckande. Förutsättningarna för att verka och leva i skärgården försämras fortlöpande, och under ytan är många fiskbestånd på väg att kollapsa.

Att försörja sig och få sin utkomst i skärgården bygger på att man har flera inkomstkällor, där jordbruk och fiske ofta ingår. Produkterna består i närproducerade livsmedel och öppna betade landskap. Ovanför vattenytan håller EU-byråkratin, eller kanske i ännu högre grad dess tillämpning, på att kväva landskapsvärden. Under vattenytan försvinner fisken.

Allt fler analyser av kollapsen för kustnära fiskbestånd riktar blicken mot säl och skarv. Varken miljötilståndet i stort (gifter etc.), biotopförändringar (förstörda lekvikar etc.) eller andra faktorer har försämrats i sådan omfattning att det skulle kunna förklara den kraftiga minskningen av t ex gädda och abborre i många skärgårdsområden.

I Stockholms län är den sammanlagda *årliga* yrkesfångsten av abborre, gädda och gös cirka sju ton. Skarvens *dagliga* fångster uppgår till 15 ton, alltså i nivån 700 gånger så mycket. Även om skarvens meny är bredare än de tre nämnda arterna så ger detta en bild av situationen. Om människans landade fångster av kustnära arter hade uppgått till bara en tiondel av skarvens konsumtion hade det orsakat miljöalarm för länge sedan. Naturvårdsverket har nu också skjutit upp en ny förvaltningsplan för skarv ytterligare ett år, vilket kan bli förödande för skyddet av fiskbestånden.

Beträffande sälen så har dess förvaltning hittills medvetet gått ut på att bestånden ska expandera till dess födan tar slut. Tillgången på fisk i Östersjön är den enda begränsande och reglerande faktorn för sälstammarnas storlek, förutom de sjukdomar som kan bryta ut i överstora och försvagade populationer. Människans möjlighet och förmåga att få tag på någon fisk kommer att ha upphört långt innan den "ekologiska balansen" mellan säl och fisk är uppnådd.

Själva formuleringen "Hav i balans samt levande kust och skärgård" tappar sin innebörd genom bristen på förvaltning av de nya eller nygamla arterna skarv och säl. Här är miljöpolitiken kontraproduktiv. Vi går här inte in närmare på huruvida mellanskarven är en främmande art eller ej, men vi kan konstatera att den aldrig har funnits i Östersjön tidigare, och att all form av skarvetablering effektivt förhindrades på den tiden skärgårdsbefolkningen rådde sig själva.

Vi finner också att den laxplan för Östersjön som är under utformning blir ett slag i luften. Målsättningen att den årliga dödligheten för en specifik laxstam inte ska överstiga tio procent, innan det får bedrivas något fiske, kommer aldrig att uppnås, då en betydligt högre andel av laxarna kan beräknas bli mat åt sälarna. Även övergödningen gynnas av skarv och säl. Genom predationen på rovfiskar tillväxer arter som spigg och andra små djurplanktonätare. Betetrycket på djurplankton ökar, vilket minskar trycket på växtplankton. Det leder till ökad algblomning och övergödning.

Övergödningen bör angripas från flera håll, inte minst genom satsning på musselodlingar och att inte vattenbruk i allmänhet betraktas som miljöskadlig verksamhet utan som en utvecklingsbar näring, såsom Jordbruksverket redan påpekat i rapporten till regeringen om regelförenklingar.

Sammanfattningsvis lider miljömålet "Hav i balans samt levande kust och skärgård" av en rad inkonsekvenser som gör att smile-gubben borde gråta tårar.

Förvaltning av fiske

Fiskeriverket drev för några år sedan ett samförvaltningsprojekt där ett antal geografiska områden skulle stimuleras till partssammansatt samverkan kring fiskeförvaltningen. I grund och botten saknades både juridiska och ekonomiska förutsättningar för samförvaltningsprojektens långsiktiga överlevnad. Några projekt finns kvar därför att de kunnat konverteras till mer stabila samverkansformer, men flera av projekten har havererat. En förutsättning för uthållig förvaltning är att det finns juridisk grund och ekonomiska incitament.

Den lokala förvaltningen av fisket fungerar i stort sett bra i sötvatten, där det tack vare lagen om fiskevårdsområden, bildats cirka 2 000 fiskevårdsområden med en äganderättslig plattform, rådighet över förvaltningen och möjlighet att bygga upp en fiskevårdsekonomi. Denna möjlighet saknas längs kusten och i de stora sjöarna, vilket innebär att fiskeförvaltningen inte fungerar. Här saknas lokal förankring, ekonomisk bas för fiskevård och långsiktighet.

Sveriges Fiskevattenägareförbundet föreslår att det införs en fiskevårdsavgift för dessa områden, eventuellt uppdelad i länsvisa avgifter, och där en betydande del av de influtna medlen kanaliseras till bildande och utveckling av lokala fiskevårdsområden enligt insjömodellen. Någon inskränkning i allmänhetens tillgång till fiske, annat än av biologiska fiskevårdsskäl, behöver inte följa av detta. En sådan modell är nödvändig för att långsiktigt främja en levande kust och skärgård.

Levande sjöar och vattendrag

De flesta svenska vattendrag är inte längre sammanhängande och därmed inte ”levande” i en ursprunglig bemärkelse. Utbyggnaden av vattenkraften har genomförts under en tid då miljökonsekvenser var underordnade. Ändå fortgår en viss utbyggnad, med stöd av omfördelningspengar från elcertifikaten. Vattenkraftens miljöhänsyn regleras idag av, ofta gamla, vattendomar. Många kraftverk bedrivs även helt utan tillstånd med hänvisning till ”gammal hävd”. En prioriterad uppgift för en sammanhållen vattenpolitik bör vara att all vattenkraft underställs miljöprövning enligt miljöbalken, på samma sätt som annan liknande verksamhet.

Utifrån biologisk mångfald i sötvatten har signalkräftan varit en av de mest omdiskuterade arterna de senaste åren. Signalkräftan infördes på statliga Fiskeristyrelsens initiativ och spreds också med stöd och bistånd från länens fiskenämnder. Att idag försöka tänka bort signalkräftan från Sverige är förstås lika naivt som meningslöst. Signalkräftan har tvärt om betytt mycket för både ekonomi och rekreation i de sjöar där den finns. Icke desto mindre är det förstås angeläget att flodkräftan får det skydd som är möjligt för att trygga artens fortsatta existens. Att då, som t ex WWF har gjort, rödlista arten är att binda ris för egen rygg. Om man önskar att flodkräftan ska bli ekonomiskt värdelös i brist på efterfrågan har man banat väg för signalkräftans fortsatta utbredning. En sammanhållen vattenpolitik bör snarare gynna en uppvärdering av flodkräfta, stimulans till en marknad och gynnsamma regler för nyttjande.

Ingen övergödning

Förutom vad som sagts här ovan om toppredatorernas påverkan på ekosystemet så är det förstås önskvärt om tillförseln av kväve och fosfor till sjöar och hav kan anpassas till recipienternas känslighet. Näringsämnen är i sig nödvändiga för vattnens produktion och i många inlandssystem råder det snarare underskott än överskott på näring. Det stereotypa sättet att betrakta närsalter som alltid icke önskvärda har lett till att vattenbruksnäringen inte utvecklats i den omfattning som annars hade varit möjlig. Detta är på väg att ändras och det hoppas vi att Havs- och vattenmyndigheten bidrar till. Många kustområden och vissa insjöar kan dock fortfarande betraktas som överbelastade av närsalter. Där är en fortsatt samverkan med landbaserade areella näringar den mest framkomliga vägen, liksom ett utvecklat Östersjösamarbete.

Bara naturlig försurning

Förvånande nog saknas miljökvalitetsmålet *Bara naturlig försurning* i Havs- och vattenmyndighetens översikt av en sammanhållen vattenpolitik. Oavsett om det beror på en medveten negligering av problemet eller på försumlighet så är det fel att utelämna försurningen från agendan. Försurningen är fortfarande ett högst påtagligt problem, särskilt i sydvästra Sverige men också i andra delar av landet. Här finns fortfarande sjöar och vattendrag som är direkt påverkade av försurningen och aldrig åtgärdade och där den biologiska mångfalden fortfarande är allvarligt skadad. I en sammanhållen vattenpolitik bör återställning av dessa vatten prioriteras, om nödvändigt på bekostnad av medel till nya reservatsbildningar.

Med vänlig hälsning

SVERIGES FISKEVATTENÄGAREFÖRBUND

Lars Wiström
Ordförande

Handläggare
Lars Krögerström

Thomas Lennartsson
Förbundsdirektör
Sveriges fiskevattenägareförbund
Lilla Böslid 146
305 96 Eldsberga
Tel. 0702-70 83 24
Epost. thomas.lennartsson@vattenagarna.se